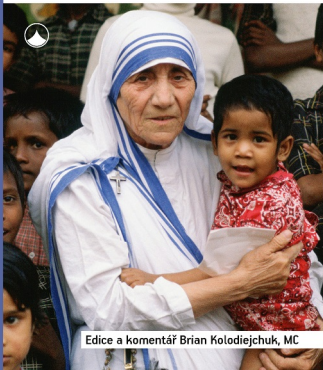

Boží láska v akci

Milovat srdcem,
rukama sloužit

Matka Tereza

Edice a komentář Brian Kolodiejchuk, MC

Matka Tereza

Boží láska v akci

Milovat srdcem,
rukama sloužit

Edice a komentář
Brian Kolodiejchuk, MC

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Tereza, matka, 1910–1997

[Call to mercy. Česky]

Boží láska v akci : milovat srdcem, rukama sloužit / Matka Tereza ; edice a komentář Brian Kolodiejchuk ; z anglického originálu ... A call to mercy ... přeložil Jiří Gračka. – V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2023. – 349 stran. – (Inspirace ; svazek 26)

Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o.

ISBN 978-80-7566-306-1 (brožováno)

* 27-36-055.2 * 27-788.461-055.2 * 364-4-055.2 * 27-788-1/-9 * 179.9 * 27-423.79

* 364-32 * 27-46 * 27-662:3 * 929 * (540) * (0:82-94) * (0:82-322.6) * (0:82-84)

– Tereza, matka, 1910–1997

– křesťanské svěťice – Indie – 20. století

– misionářky lásky – Indie – 20. století

– misionářky lásky – přátelé a spolupracovníci

– humanitární pracovnice – Indie – 20. století

– humanitární pracovnice – přátelé a spolupracovníci

– řeholní život – Indie – 20. století

– milosrdenství – 20. století

– křesťanská láska – 20. století

– charitativní činnost – 20. století

– křesťanství a společnost – 20. století

– vzpomínky

– biografické příběhy

– citáty

27-78 – Křesťanská sdružení, spolky a organizace. Řeholní řády [5]

929 – Biografie [8]

Copyright © 2016 by The Mother Teresa Center,
exclusive licensee throughout the world of the Missionaries
of Charity for the works of Mother Teresa.

Published by arrangement with Folio Literary Management, LLC.
Czech edition © KatMedia, s. r. o., Praha, 2023

ISBN 978-80-7566-306-1

*Nejchudším z chudých,
všem nechtěným, nemilovaným,
odmítaným a opomíjeným,
aby skrze něžnou a milosrdnou lásku,
kterou jim projevuje Matka Tereza
i ti, kdo se jí inspirovali, nabyli jistoty,
že jsou v Božích očích nesmírně vzácní.*

Úvod

V životě Matky Terezy (1910–1997), stejně jako v životech mnoha dalších svatých, se nám nabízí živá teologie. Ve spisech ani promluvách Matky Terezy nenajdeme rozpracovaný žádný výklad významu milosrdenství. Nacházíme u ní ale bohaté dědictví spirituality milosrdenství a soucitu, jak ji osobně zakoušela a žila ve své službě druhým. Mnohé, velmi konkrétní, způsoby milosrdenství, jak je žila Matka Tereza a její následovnice, upoutaly pozornost i sekulárního světa.

Zajímavé je, že samotné slovo *milosrdenství* Matka Tereza v mluveném ani psaném projevu příliš neužívala. Přesto ale sebe samu chápala jako toho, kdo má neustále potřebu Božího milosrdenství, a to nejen obecně jako hříšnice potřebující vykoupení, ale i konkrétně, jako slabá a hříšná lidská bytost, která je den co den bezvýhradně závislá na Boží lásce, síle a soucitu. Sdělil jí to vlastně sám Ježíš, když ji vyzval, aby založila Misionářky lásky: „Vím, že jsi ta nejneschopnější osoba, slabá a hříšná, ale právě

proto, že jsi taková, tě chci použít, ke své Slávě!“ Pro Matku Terezu to byla existenciální zkušenost, která tak silně zakořenila v jejím srdci, že se odrážela i v její tváři a v postoji k druhým lidem. Podobně jako sebe, považovala i chudé za lidi, kteří potřebují Boží lásku a soucit, Boží péči a něhu. Snadno se s druhými lidmi ztotožňovala, byli to pro ni „moje sestra“, „můj bratr“. Její prožitek, že je „nuzná“ před Bohem, ji vedl k tomu, že sama sebe viděla jako jednu z chudých.

Papež František poukazuje na to, že etymologie latinského výrazu pro milosrdenství — *misericordia* — znamená „*miseris cor dare*, ‘dát srdce ubohým’, těm, kteří jsou v nouzi, kteří trpí. Právě tak to dělal Ježíš: otevíral srdce lidské ubohosti.“¹

Milosrdenství tedy zahrnuje jak vnitřní, tak vnější stránku: vnitřní hnutí srdce — vědomí soucitu — a pak, jak Matka Tereza ráda říkala, „převést lásku do živých skutků“.

V dokumentu *Misericordiae vultus*, jímž papež František vyhlásil mimořádný Svatý rok milosrdenství, se říká, že milosrdenství je „základním zákonem, který přebývá v srdci každého člověka hledícího upřímným zrakem na bratra, kterého na své životní pouti potká“.² Naše kroky by měly být prostoupeny „milosrdenstvím, abychom šli vstříc každému člověku a přinášeli mu dobrotu a Boží něhu“.³

Tato myšlenka předpokládá, že náš postoj nesměřuje „shora dolů“ — nepovažujeme se za nadřazené těm, kterým sloužíme, ale uznáváme, že i my jsme *jedni z chudých*, nějak se s nimi *ztotožňujeme*, nacházíme se v jistém smyslu ve stejném stavu. Tohle musí vycházet ze srdce, protože porozumění se

týká nás samých. Matka Tereza je nádherným příkladem této zásady.

Papež Benedikt XVI. pojmenoval zdroj tohoto postoje v encyklice *Deus caritas est*: „Praktické jednání je nedostatečné, pokud se v něm nestává viditelnou láska k člověku, láska, která se napájí ze setkání s Kristem.“⁴⁴ Právě skutečné setkání s Kristem přimělo Matku Terezu ujmout se nového poslání mimo bezpečnou klášterní rutinu. Sám Ježíš ji povolal, aby byla jeho láskou a soucitem pro nejchudší z chudých, aby byla jeho „tváří milosrdenství“. Vyprávěla o tom: „Slyšela jsem volání, abych se všeho vzdala a šla za Ním do slumů — sloužit Mu v těch nejchudších z chudých. [...] Věděla jsem, že to je Jeho vůle a že Ho musím následovat. Nebylo nejmenší pochybnosti, že to bude Jeho dílo.“ Papež Benedikt pokračuje: „Niterná osobní účast na utrpení druhého se tak stává tím, že mu sdílím sebe sama. Aby dar druhého nepokořoval, musím mu dávat ne něco ze svého, nýbrž sebe samého, musím být v daru přítomen jako osoba.“⁴⁵

Matka Tereza je ztělesněním tohoto skutku darování.

„Její srdce,“ říká sestra Nirmala, přímá nástupkyně Matky Terezy, „bylo veliké jako srdce samotného Boha, plné lásky, citu, soucitu a milosrdenství. Bohatí i chudí, mladí i staří, silní i slabí, vzdělaní i nevzdělaní, světci i hříšníci všech národů, kultur a náboženství nacházeli v jejím srdci láskyplné přijetí, protože ona v každém z nich viděla tvář svého Milovaného — Ježíše.“

Ke svatořečení Matky Terezy došlo příhodně ve Svatém roce milosrdenství. Právě ona totiž dobře

ztělesňovala, co znamená přijmout výzvu papeže Františka pro církev: „hlouběji pronikat k jádru evangelia, kde Boží milosrdenství upřednostňuje chudé“.⁶ Při setkání s Matkou Terezou měli chudí skutečně příležitost setkat se s Božím milosrdenstvím. Setkali se s někým, kdo je miloval, kdo se o ně zajímal, kdo s nimi měl soucit a kdo měl schopnost pochopit jejich bolest a utrpení. V její vrásčité tváři získali chudí — a všichni, kdo se s ní setkali — možnost „vidět“ něžnou a soucitnou tvář Otcovy lásky k nám. Věděli, že jim rozumí, že je s nimi zajedno. Zápis v jejím deníku z 21. prosince 1948 — prvního dne, kdy se vydala do kalkatských slumů, aby zahájila svou misi mezi nejchudšími — zní takto:

V Agamuddínské ulici jsem měla několik dětí s ošklivými boláky. — Jedna stará žena ke mně přišla velmi blízko: „Ty, Matko, ty velká Matko, ses stala jednou z nás — pro nás — moc krásné — veliká oběť.“ Řekla jsem jí, že jsem velmi šťastná, že jsem jednou z nich — a opravdu jsem. Vidět, jak se smutné trpící tváře některých z nich rozzáří radostí — protože přišla Matka — no, přece jen to stojí za to.⁷

Konkrétní projevy milosrdenství, jak je zjevuje evangelium, se označují jako skutky tělesného a duchovního milosrdenství. Jak píše papež František v *Misericordiae vultus*:

Ježíšovo kázání nám předkládá tyto skutky milosrdenství, abychom si dokázali uvědomit, zda žijeme jako jeho učedníci, či nikoli. Objevme znovu skutky tělesného milosrdenství: dát najíst hladovému

a napojit žíznivého; odívat toho, kdo nemá co na sebe; přijímat cizince, pomáhat nemocným, navštěvovat vězněné, pohřbívat mrtvé. A nezapomínejme na skutky duchovního milosrdenství: radit pochybujícím, vyučovat nevědomé, napomínat hříšníky, těšit sklíčené, odpouštět urážky, trpělivě snášet obtížné lidi, modlit se k Bohu za živé i mrtvé.⁸

Tato kniha reaguje na vroucí přání Svatého otce, „aby křesťanský lid přemýšlel o *skutcích tělesného a duchovního milosrdenství*“⁹ a představuje učení i praxi skutků milosrdenství podle Matky Terezy. Její příklad, doufám, je schopen „probouzet naše svědomí často ukolébané tváří v tvář dramatu chudoby“.¹⁰

Matka Tereza prožila téměř padesát let v bezvýhradném zasvěcení péči o chudé a lidi na okraji společnosti. Je ohromné, že se těchto téměř padesát let zcela ztotožňovala s chudými, kterým sloužila, a to na základě vlastní zkušenosti, že si připadala nechtěná a Bohem nemilovaná. Mystickým způsobem — skrze tuto bolestnou vnitřní „temnotu“ — zakoušela jejich největší bídu, že jsou „nechtění, nemilovaní, bez péče“. Pro tuto zkušenost také neviděla žádný podstatný rozdíl mezi sebou a chudými, o které se starala: „Fyzická situace mých chudých ponechaných na ulici — kteří jsou nechtění, nemilovaní a nežádání — je pravým obrazem mého duchovního života, mé lásky k Ježíši. A přece jsem v této strašlivé bolesti nikdy netoužila, aby tomu bylo jinak.“

Následující stránky předkládají některé myšlenky a texty Matky Terezy o tom, jak chápala milosrdenství a skutky milosrdenství. Stejně důležitý je

i výběr svědectví, která ilustrují, jak praktikovala skutky tělesného a duchovního milosrdenství. Tyto příběhy odhalují, jak Matku Terezu viděli její nejbližší — odhalují tvář milosrdenství.

JAK TATO KNIHA VZNIKLA A JAKOU MÁ STRUKTURU

Když se poprvé objevila myšlenka představit Matku Terezu jako „ikonu něžné a milosrdné lásky“, zdálo se, že nejvhodnější bude ukázat ji „v akci“. Potřeba zobrazit ji spíše jako příklad než jako pouhou učitelku byla tedy zřejmá od samého počátku. Náležitá pozornost se věnuje jejím slovům, která se vyznačují charakteristickou prostotou a hloubkou, zároveň se však za klíčový prvek považovalo ukázat, jak je s tímto učením provázán její příklad. Opravdovost jejího učení vystupuje do popředí díky opravdovosti jejího života, a její učení je tedy slovem moudrosti, které může sloužit jako námět k modlitbě a rozjímání i jako podnět k jednání, výzva k napodobování.

Tato kniha ukazuje každodenní život Matky Terezy, v němž konala „malé věci s velkou láskou“, z jedinečného pohledu těch, kdo jí byli nejbližší. Výpovědi svědků při procesu kanonizace Matky Terezy byly vybrány tak, aby poskytly působivé příklady, které její učení ještě umocní. V zájmu autenticity se příběhy a příběhy vyprávějí jen s minimálními úpravami, aby se tak zachoval pozoruhodný vliv Matky Terezy na pamětníky — jakkoli je zřejmé, že pro některé svědky nebyla angličtina jejich mateřštinou.

Kniha pojednává zvláště o každém ze sedmi skutků tělesného a sedmi skutků duchovního milosrdenství. U každého z nich se v krátkém úvodu shrnuje, jak Matka Tereza tento skutek chápala, a poté následuje výběr citátů z jejích spisů (dopisy sestrám, ostatním členům její řeholní rodiny, spolupracovníkům a přátelům, povzbuzení a instrukce sestrám, veřejné promluvy a proslovy a také rozhovory). Nechybí ani bohatý výběr svědectví těch, kteří jí byli nejbližší nebo kteří s ní po mnoho let spolupracovali, ať už v každodenním kontaktu „pod jednou střechou“ jako její spolusestry, nebo jako další členové její řeholní rodiny či jinak blízcí spolupracovníci, dobrovolníci nebo přátelé. Tito očití svědkové měli výsadní postavení, když mohli pozorovat její jednání s chudými i s mnoha dalšími lidmi, kteří s ní přicházeli do styku. Některé příběhy jsou přímým svědectvím o tom, jak jednala s osobou, která příběh vypráví, zatímco jiné ukazují, jak komunikovala s dalším člověkem nebo skupinou.

V závěru je vždy připojen krátký oddíl otázek k zamyšlení a modlitba, které nás mají povzbudit k větší otevřenosti vůči Božímu milosrdenství v našem životě a také k tomu, abychom se po vzoru Matky Terezy více otevírali a toto milosrdenství ochotněji poskytovali svým bratřím a sestrám. Otázky mají za cíl „probouzet naše svědomí často ukolébané tváří v tvář dramatu chudoby“,¹¹ jak nás k tomu vyzval papež František. Doufám, že každý z nás na tuto výzvu odpoví pokorně, poslušně a velkoryse.

V zájmu respektování soukromí dotčených osob se místo jména svědka uvádí jeho stručná obecná

charakteristika. Najdete ji v poznámkách k příslušnému místu. Tak můžeme zachovat požadovanou důvěrnost a zároveň jsme schopni přehledně prezentovat text a podělit se o bohaté dědictví slov i příkladu Matky Terezy se širší veřejností.

P. Brian Kolodiejchuk, MC, postulátor

Dar, který nám Bůh vždycky touží dát *K Roku milosrdenství*

Papežův záměr vyhlásit mimořádný Svatý rok milosrdenství byl nečekaným, ale o to milejším překvapením. V bule *Misericordiae vultus* (dále MV) i při mnoha dalších příležitostech nás papež František vyzývá k tomu, abychom hlouběji pronikli do tajemství milosrdenství (MV 2) — daru, který nám Bůh vždycky touží dát —, ale také usiluje o to, abychom si uvědomili svou odpovědnost za šíření tohoto daru mezi druhé. František představuje Ježíše jako „tvář Otcova milosrdenství“, ba dokonce jako výsostný projev Otcova milosrdenství.

Radostná událost kanonizace Matky Terezy se stala prozřetelnou příležitostí znovu přiblížit její příklad a poselství něžné a milosrdné Boží lásky křesťanům i všem, kteří k ní vzhlízejí jako k příkladu toho, co znamená být „nositel“ takové lásky. Tato kniha se právě o to snaží.

I když lze přinejmenším v nějakém ohledu za „světce milosrdenství“ označit každého svatého,

přesto se ptejme, proč Boží Prozřetelnost způsobila, že Matka Tereza byla kanonizována v září 2016, během Roku milosrdenství. Jaké poselství právě tato „světice něžné a milosrdné lásky“ nabízí všeobecné církvi — i dalším lidem — na téma milosrdenství, které je, jak víme, ústředním motivem učení a příkladu papeže Františka? My mezi mimořádnou pozorností a láskou papeže Františka vůči lidem na „okraji lidské existence“ a přednostní volbou Matky Terezy sloužit nejchudším z chudých nacházíme podivuhodný souzvuk. Něha a soucit jsou výjimečnými vlastnostmi lásky, kterou, jak sama chápala, měla na Ježíšovo přání „nést“ — dávat poznat a zakoušet — těm nejchudším z chudých. Své následovnice i následovníky vyzývala, aby „šli k chudým s něhou a sloužili chudým s něžnou a soucitnou láskou“. Právě to znamená „nést“ Ježíšovu lásku, protože Ježíš, jak byla bezvýhradně přesvědčená, „každého z nás něžně miluje s milosrdenstvím a soucitem“.

V souladu s výzvou Svatého otce v *Misericordiae vultus*, abychom „objevovali znovu skutky tělesného milosrdenství“ a „nezapomínali na skutky duchovního milosrdenství“ (MV 15), se svatořečení Matky Terezy stalo vhodnou příležitostí představit její učení o milosrdné lásce i způsob, jak toto učení uskutečňovala v každodenní činnosti.

Často se říká, že „činy mluví hlasitěji než slova“, proto tato kniha pojednává především o činech Matky Terezy. Prostřednictvím jejích vlastních slov a optikou přímých svědků se ukazuje jako ikona něžné a milosrdné lásky, odraz Božího milosrdenství pro dnešní dobu, a zvláště pro ty nejchudší z chudých.

Doufám, že příklad „světice milosrdenství“, jak se nám v této knize představuje, nás povzbudí k tomu, abychom prohloubili svůj vlastní vztah s Bohem něžné a milosrdné lásky a tuto lásku pak šířili ke svým bratřím a sestrám, zejména těm nejpotřebnějším — hmotně nebo duchovně nejchudším z chudých.

P. Brian Kolodiejchuk, MC, postulátor

1/ Dát najíst hladovému

„Viděla jsem děti — z očí jim svítil hlad — nevím, jestli jste někdy viděli hlad. Ale já jsem ho viděla hodně často.“ Jak dokládají i tato slova, citlivost Matky Terezy vůči hladovějícím je patrná z toho, jak ji přímý kontakt s nimi dojímal. Setkání s těmi, kdo trpí skutečným fyzickým hladem, ji zasáhlo v hloubi srdce, jak je to zřejmé zejména ze způsobu, kterým o svých zkušenostech s hladovějícími vyprávěla. Tyto zážitky sahají až do jejího dětství. Matka ji i její sourozence vedla k tomu, aby pečovali o lidi z ulice a sloužili jim. Když Matka Tereza viděla, že někdo hladoví (nebo zažívá jinou nouzi), reagovala těmito slovy: „Musíme s tím něco udělat.“ Dělal pak všechno možné (a někdy i téměř nemožné), aby hladovým poskytla jídlo. Někdy se kvůli zajištění jídla pro hladovějící snažila doslova „pohnout světem“.

Hlad může být naší zkušenosti nebo našemu bezprostřednímu okolí vzdálený. Možná se s chudými, kteří trpí hladem, „setkáváme“ jen prostřednictvím znepokojivých zpráv o nějaké vzdálené katastrofě.